

УДК 343.137.5
DOI <https://doi.org/10.32782/39221373>

Литвиненко О. Г.,

доктор філософії за спеціальністю 081 «Право», старший викладач кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ КІМНАТИ» ЯК МІСЦЯ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОВОГО

CERTAIN ASPECTS OF USING THE “GREEN ROOM” AS A PLACE OF INTERROGATION OF A JUVENILE SUSPECT

У статті зазначено про те, що допит є складною слідчою (розшуковою) дією, особливо коли допитуваним виступає неповнолітній підозрюваний. Проведення допиту за участю такого уразливого учасника кримінального процесу вимагає певних особливостей, зокрема: залучення та присутність окремих учасників, таких, як законного представника, психолога, адвоката, лікаря тощо; проведення допиту у певний та обмежений період часу. Однак міжнародна спільнота закликає до винайдення більш сучасних шляхів до проведення такої слідчої (розшукової) дії, як допит неповнолітнього. Одним із таких є вибір місця проведення допиту дитини, а саме використання методики «Зелена кімната». Використання такої методики слугуватиме найкращим інтересам дитини, створенню комфортного та безпечного середовища для неповнолітнього, позитивно впливатиме на психіку такого особливого суб'єкта допиту. Методика «Зелена кімната» використовується для допиту дітей, які стали жертвами або свідками повних видів злочинів, однак на нашу думку неповнолітній у статусі підозрюваного також має допитуватись в умовах дружніх до дитини, а кабінет слідчого та взагалі відділ поліції не сприятиме таким умовам.

«Зелена кімната» має сприяти спокійному та довірливому спілкуванню дитини з тією особою, яка буде її допитувати. Задля зменшення повторної травматизації від частих допитів неповнолітнього підозрюваного, в «зеленій кімнаті» обов'язково має бути обладнання для відео та аудіо фіксування показань дитини. Зокрема у статті відмічено, що отримання показань від неповнолітнього підозрюваного у «Зеленій кімнаті» має відбуватись з використання прийомів процесуального інтерв'ю, а не класичного допиту, що сприятиме швидкому налагодженню психологічного контакту з дитиною та отриманню правдивих показань. Наразі проведення допиту неповнолітнього з використанням методики «Зелена кімната» відбувається не часто, у зв'язку із відсутністю законодавчого регулювання. Однак про допит неповнолітнього у дружній для дитини атмосфері говориться у ряді інших міжнародних та національних нормативно-правових актах, дотримуватись яких Україна має обов'язково. У статті запропоновано адаптувати проведення такої слідчої (розшукової) дії, як допит під національне законодавство, висловлено власні погляди щодо нормативного та процесуального його покращення.

Ключові слова: *неповнолітній підозрюваний, «зелена кімната», допит, кримінальне правопорушення, найкращі інтереси дитини.*

The article states that interrogation is a complex investigative (search) action, especially when the interrogated is a minor suspect. Conducting an interrogation with the participation of such a vulnerable participant in the criminal process requires certain features, in particular: the involvement and presence of individual participants, such as a legal representative, a psychologist, a lawyer, a doctor, etc.; conducting an interrogation in a certain and limited period of time. However, the international community calls for the invention of more modern ways to conduct such an investigative (search) action as the interrogation of a minor. One of these is the choice of the location of the child's interrogation, namely the use of the "Green Room" technique. The use of such a technique will serve the best interests of the child, create a comfortable and safe environment for the minor, and have a positive effect on the psyche of such a special subject of interrogation. The "Green Room" method is used to interrogate children who have become victims or witnesses of all kinds of crimes, however, in our opinion, a minor with the status of a suspect should also be interrogated in child-friendly conditions, and the investigator's office and the police department in general will not facilitate such conditions. The "green room" should facilitate the child's calm and trusting communication with the person who will interrogate him. In order to reduce re-traumatization from frequent interrogations of a minor suspect, the "green room" must have equipment for video and audio recording of the child's testimony. In particular, the article notes that obtaining a statement from a minor suspect in the "Green Room" should be done using the techniques of a procedural interview, and not a classic interrogation, which will contribute to the rapid establishment of psychological contact with the child and obtaining truthful

statements. Currently, the interrogation of a minor using the "Green Room" method does not happen often, due to the lack of legal regulation. However, interrogation of a minor in a child-friendly atmosphere is mentioned in a number of other international and national legal acts, which Ukraine must adhere to. The article proposes to adapt the conduct of such an investigative (search) action as an interrogation under national legislation, and expresses its own views on its normative and procedural improvement.

Key words: *juvenile suspect, green room, interrogation, criminal offense, best interests of the child.*

Постановка проблеми. На стадії досудового розслідування однією із найважливіших слідчих (розшукових) дій є допит, мета якого – отримання інформації «із перших вуст» від того, чи іншого учасника кримінального процесу. Одним із вразливих учасників кримінального процесу є неповнолітній підозрюваний, допит якого згідно чинного законодавства також має певні особливості, зокрема він здійснюється у присутності захисника, законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Оскільки неповнолітні, які потрапляють у конфлікт із законом є вразливими, та в силу свого віку не розуміють всього, що відбувається під час кримінального процесу, сприймають інформацію через посередників – законного представника та адвоката, тому до проведення з ними допиту потрібно підходити із врахуванням його вікових та психологічних потреб, та з детальним плануванням цієї слідчої (розшукової) дії. На наш погляд, допит неповнолітнього підозрюваного має здійснюватися із використанням методики «Зелена кімната», як того вимагають міжнародні стандарти здійснення правосуддя щодо дітей.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика використання методики «Зелена кімната» під час проведення допиту за участю неповнолітнього досліджувалась багатьма вченими, такими як Аленін Ю.П., Галаган В.І., Гловюк І.В., Ляш А.О., Михайленко О.Р., Нора В.Т., Погорецький М.А., Попелюшко В.О., Удалова Л.Д. та ін. Однак науковці звертали увагу на особливості застосування «зеленої кімнати» під час допиту неповнолітніх свідків чи потерпілих, однак процесуальний статус неповнолітнього підозрюваного залишився без належної уваги.

Мета статті полягає у дослідженні законодавчого регулювання та доцільності використання методики «зелена кімната», як місця допиту неповнолітнього підозрюваного; винайденні шляхів вдосконалення національ-

ного законодавства щодо використання такої методики під час здійснення кримінального переслідування відносно неповнолітнього підозрюваного.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на підвищену увагу до злочинності серед неповнолітніх та пошуки шляхів їх вирішення варто зазначити про те, що держава та міжнародна спільнота знаходить гуманні шляхи вирішення проблеми дитячої злочинності та боротьби з таким явищем. Особливої уваги потребує проведення процедури допиту за участю неповнолітнього, який підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Однією із таких особливостей на сьогодні є вибір місця та суб'єкта проведення допиту дитини, яка потрапила у конфлікт із законом. Щодо питання визначення місця проведення допиту дитини прийняті та діють міжнародні стандарти, які мають дотримуватися, зокрема, і в Україні [1, с. 267]. Проте не всі аспекти дружнього до дитини кримінального провадження втілені у нормах КПК України. Зокрема, у нашому процесуальному законодавстві відсутні положення, якісь особливості місця допиту та створення комфортного середовища, а це на думку багатьох фахівців, є надважливим питанням [2, с. 120]. Вибір місця допиту неповнолітнього підозрюваного має здійснюватися із врахуванням найкращих інтересів дитини, не залежно від зазначеного процесуального статусу. В практичних підрозділах це зазвичай кабінет слідчого.

Винниченко Ю.Д. звернула увагу на думку науковців про те, що визначаючи місце допиту неповнолітнього свідка (потерпілого, підозрюваного), слід виходити з того, що підліток, у віці 14–16 років бажано допитувати в кабінеті слідчого, оскільки офіційна, ділова обстановка в поєднанні з роз'ясненням останнього про необхідність розповісти все, що тому відомо про подію, підкреслює важливість подій й налаштовує на дачу повних і правдивих показань [2, с. 121]. Ми не можемо погодитись із

таким твердженням, оскільки обстановка кабінету слідчого може негативно вплинути на психіку допитуваної дитини, внаслідок чого неповнолітній може замкнутись і плутатись в показаннях, що може заважати повноцінному ходу досудового розслідування.

Варто відмітити, що необхідно уникати допиту дитини на місці злочину, або на місці, яке може з ним асоціюватись і також не рекомендується опитувати дитину в місці її проживання, щоб уникнути в майбутньому сприйняття його, як місця пов'язаного зі злочинном і внаслідок чого втратити почуття захищеності та безпеки [3, с. 214]. Зазначене має свою актуальність, оскільки дитина яка перебуває у кримінальному процесі, не залежно від статусу, є вразливою. Тому, допит неповнолітнього має здійснюватися у спеціально обладнаному приміщенні, схожому на комфортну кімнату, та з залученням спеціалістів, які вміють спілкуватись із дитиною, враховуючи її вікові особливості.

Йдеться про приміщення, яке б допомогло сприяти налагодженню психологічного контакту із допитаною особою, зменшення стресу, підвищення довіри до компетентного персоналу поліції та інших фахівців. Зазвичай, це спеціально обладнане приміщення, яке допомагає дітям відчувати домашню атмосферу, сприяє розкутому спілкуванню з дорослими [2, с. 121]. Таким місцем проведення допиту може стати «Зелена кімната», яка останні роки набуває не аби якої популярності.

Зелена кімната – це система заходів для забезпечення прав і свобод дитини в ході слідчих та процесуальних дій через створення сучасних умов та впровадження європейських стандартів у спілкуванні офіцерів поліції з дитиною, що стала свідком або постраждала від злочину, або знаходиться у конфлікті із законом. Такий підхід використовується у багатьох країнах світу, зокрема у Німеччині, Польщі, Естонії, Грузії тощо [4]. Ми переконані, що використання методики «Зелена кімната» знайде своє відображення й у національному законодавстві. Т.Ф. Безсонна та О.Ю. Носова вдало зазначають, що «зелена кімната» – це сучасна ефективна форма роботи з дітьми, надання соціально – психологічної та правової допомоги тим із них, які потерпіли від злочинних посягань або стали свідками злочину [5, с. 60].

Як бачимо мета такої методики полягає у допомозі дитині.

Варто погодитись із тим, що «зелена кімната» допомагає дітям відчувати домашню атмосферу, сприяє розкутому спілкуванню з дорослими. Система роботи в «зелених кімнатах» враховує вікові та психологічні особливості як тих дітей, котрі перебувають у конфлікті (скоїли правопорушення або злочини), так тих, що і в контакті із законом (стали жертвами або свідками злочину чи правопорушення). Для таких дітей необхідні особливі, порівняно із дорослими, юридичні процедури, соціальний супровід, допомога та реабілітаційні послуги та виховання. Такі процедури мають здійснюватися в спеціально обладнаних приміщеннях. Саме врахування потреб таких груп дітей є свідченням гуманності держави, виявом її соціального та правового характеру, спрямованості на допомогу та врахування інтересів і потреб кожної конкретної людини. «Зелені кімнати» є не просто спеціально обладнаними приміщеннями, а й закладами для здійснення системи заходів, покликаних забезпечити законність, гуманність та ефективність кожного рішення щодо дитини, яка потрапила у конфлікт із законом чи перебуває в контакті із законом, з метою її перевиховання та подальшої соціальної підтримки. Робота щодо створення «зелених кімнат» сприятиме також підвищенню професійного рівня фахівців, надасть можливість проводити комплексну та системну роботу з дітьми, досягати в ній високих результатів [6, с. 4-5]. Відмітимо, що фахівцями, які можуть провести допит неповнолітнього підозрюваного є психологи, які працюють при відділах поліції або співпрацюють із ювенальними поліцейськими. Ми переконані в тому, що саме психолог та слідчий, з використанням «зеленої кімнати», за умови правильної підготовки до слідчої (розшукової) дії можуть отримати від неповнолітнього повноцінні показання, не травмуючи його психіку повторними допитами.

Альтернативою класичному допиту неповнолітнього підозрюваного може стати отримання криміналістичної інформації шляхом проведення з ним інтерв'ю [7]. Відходження від стандартних методик проведення допиту дитини, яка вчинила злочин стане позитивним для встановлення істини у справі та налагоджен-

ні контакту із правоохоронцями, в тому числі зменшить психологічну напругу між зазначеними учасниками. Отримання показань у форматі процесуального інтерв'ю, тобто у вільній розповіді сприятиме найкращим інтересам дитини, та не травмуватиме її психіку прямими та «не зручними» питаннями.

Підтримаємо думку стосовно того, що методика «Зелена кімната», яка ґрунтується на міжнародних стандартах поведінки з неповнолітніми, не є новелою для кримінального провадження України і на сучасному етапі її необхідність і важливість у аспекті забезпечення належного поведінки із неповнолітніми у кримінальному провадженні сумнівів не викликає [8, с. 5], однак в практичній діяльності, особи які проводять допит малолітньої (неповнолітньої) особи, продовжують ставитись формально до вибору місця проведення допиту, не розуміючи важливості даного питання та за звичай допитують вищезазначених осіб у своїх робочих кабінетах, що є вкрай небажаним [9, с. 309], оскільки неповнолітні є вразливою категорією учасників кримінального процесу, тому під час їх допиту основною метою є знаходження спільної мови та психологічного контакту, задя отримання показань по суті.

Наголосимо, що слідчі відмовляються проводити допити у «зелених кімнатах», мотивуючи тим, що немає чіткої норми у КПК України, відсутній прописаний механізм на рівні інструкції, тому, за звичай, допит дитини продовжують проводити у своїх робочих кабінетах [10, с. 117]. Дійсно, зазначене небажання використовувати «зелені кімнати» під час допиту неповнолітніх зумовлене не лише не вмінням правильно користуватись такою методикою, а й процесуальною неврегульованістю.

Намагання правників вдосконалити досліджуване нами питання. Так, звернемо увагу на Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо юстиції, дружньої до дитини» № 5618 у якому запропоновано доповнити КПК України статтею 496-2 «Особливості проведення слідчих (розшукових) дій з неповнолітнім, який є потерпілим чи свідком». У частині 1 зазначеної статті пропонують «При проведен-

ні слідчих (розшукових) дій з неповнолітнім потерпілим, свідком необхідно враховувати індивідуально-психологічних та психофізіологічних властивостей цих неповнолітніх, зокрема ставити особі, яка допитується питання через психолога, використовувати спеціальні методики («Зелена кімната», «Барнахус» тощо)» [11]. Запропоноване є досить сучасним та актуальним, однак воно стосується виключно неповнолітніх у процесуальному статусі потерпілих та свідків, не враховуючи потреби дитини, яка перебуває у конфлікті із законом.

Як ми бачимо із зазначеного матеріалу, «зелені кімнати» в основному використовують під час роботи з дітьми, які стали свідками або жертвами насилля. Практика впровадження в сферу кримінального судочинства «зелених кімнат», на наш погляд, є досить позитивною, оскільки обстановка яка є навколо дитини під час проведення слідчих (розшукових) або процесуальних дій має дуже вагомий значення для налагодження контакту з дитиною. Вдалим буде використання методики «зелених кімнат» для роботи з дітьми, які вчинили кримінальне правопорушення, оскільки вони також є вразливими, а тому потребують особливою уваги та відношення під час досудового розслідування. Використання «зеленої кімнати», як місця допиту неповнолітнього підозрюваного мінімізує його перебування у «злочинному» середовищі, звільнить його від спілкування із кримінальним «елементом», оскільки слідчі кабінети та поліцейські відділки зазвичай переповнені особами, які підозрюються у вчиненні злочинів, наркоманами, психічнохворими тощо.

Однак, враховуючи притаманну неповнолітнім правопорушникам зухвалість, під час здійснення допиту, в тому числі й в умовах «зеленої кімнати», варто нагадувати дітям про те, що їх вчинки є не правильними та такими, що спричинили шкоду іншій особі, не забуваючи проводити роз'яснювальну та профілактичну роботу. Така діяльність зменшить ризик вчинення злочинів неповнолітнім у майбутньому, та направить його на шлях виправлення. Здійснення допиту неповнолітнього підозрюваного з використанням методики «Зелена кімната» буде сприяти найкращим інтересам дитини.

В.А. Нестеренко справедливо зазначає, що питання доцільності існування «зелених кім-

нат» взагалі не має ставитись. Кількість дружнього до дітей простору в правоохоронній системі має зростати. Тим більше, кімнати треба застосовувати і для роботи з дітьми, які знаходяться в конфлікті з законом і їх не менше ніж дітей, які стали жертвами злочинів. Згідно п.5.1 Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») «Система правосуддя у відношенні до неповнолітніх направлена в першу чергу на забезпечення благополуччя неповнолітнього і забезпечення того, щоб будь-які міри впливу на неповнолітніх правопорушників були завжди сумірні як з особливостями особистості правопорушника, так і з обставинами правопорушення» [3, с. 215]. Тим паче, що Національна стратегія реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року передбачає, що слід забезпечити єдиний підхід до допиту дітей незалежно від їх статусу у кримінальному провадженні (підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий тощо), зокрема з використанням таких спеціальних методик, як «Зелена кімната» [8, с. 5].

Хоча й використання «Зеленої кімнати» під час допиту неповнолітнього підозрюваного не регламентоване кримінальним процесуальним кодексом України, можна адаптувати його під загальні правила проведення допиту, які зазначені у ст. 224 КПК України. Так, положення ч.1 ст.224 КПК України зазначає про те, що допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати [12], можна реалізувати та здійснити у «зеленій кімнаті». У ч.5 ст.224 зазначено про те, що під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис [12], а за вимогами до облаштування «зелених кімнат», обов'язковою є наявність аудіо та відео техніки.

У «Методичних рекомендаціях щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських» говориться про те, що допит/опитування дитини може бути проведений за допомогою технічних засобів (аудіо- та відеофіксація). Зазначимо, що застосування відеозапису є вкрай важливим, оскільки, як правило, саме під час першого допиту/опитування дитина дає прав-

диві свідчення. У подальшому її показання можуть змінюватись в силу різних обставин: вплив оточення, час, витіснення негативних спогадів з пам'яті тощо. Окрім цього, аудіо- та відеозапис допит/опитування може також стати предметом аналізу експертів, якщо у справі буде призначена психологічна або комплексна психолого-психіатрична експертиза. Відео дасть можливість зафіксувати емоції, з якими дитина дає показання, що також можуть бути предметом дослідження експертами [13, с. 32]. Застосування відео та аудіо техніки зменшить ризик повторного допиту неповнолітнього та мінімізує психологічну травматизацію дитини.

І.В. Гловюк наводить аналіз судової практики, у якому зазначає про те, що посилення на методіку «Зелена кімната» є, крім вироків, у судових рішеннях щодо: запобіжних заходів (для обґрунтування підстав їх застосування); тимчасового доступу до речей і документів; продовження строку досудового розслідування; залучення експерта для проведення експертизи. Зокрема, йдеться про психолого-психіатричну експертизу; депонування показань у порядку ст. 225 КПК України [8, с. 6-7]. Тобто «Зелені кімнати», попри свою не регламентованість у національному законодавстві, все ж таки використовуються під час досудового розслідування кримінальних проваджень, а отримані дані в подальшому у судах визнаються належними та допустимими.

Вважаємо правильним підтримати пропозицію В.А. Нестеренко стосовно необхідності законодавчого закріплення самого терміну «Зелена кімната» і перелік злочинів проти дитини, чи скоєних дитиною при розслідуванні яких необхідно обов'язково використовувати приміщення, які відповідають принципам дружнього до дітей простору при участі спеціалістів, які пройшли відповідну підготовку і володіють навичками опитування дітей що стали свідками та/або жертвами насильства, або вчинили насильство [3, с. 216]. Така норма не лише буде слугувати найкращим інтересам дитини, а й стане законодавчо регламентована, що дозволить слідчим на постійній основі використовувати «Зелені кімнати» при проведенні різноманітних слідчих (розшукових) діяч.

Висновки дослідження. Підсумовуючи варто зазначити про те, що проведення допиту непо-

внолітнього підозрюваного є складною слідчою (розшуковою) дією, яка потребує не лише процесуальної, а й психологічної підготовки. Методика «Зелена кімната» є альтернативою під час допиту дітей. Процесуальна неврегульованість допиту неповнолітнього підозрюваного в умовах «Зеленої кімнати» може бути адаптована під діючі норми національного законодавства, а саме ч.ч. 1 та 5 ст.224 КПК України.

Пропонуємо вдосконалити національне кримінальне процесуальне законодавство в частині покращення процесуального становища неповнолітнього підозрюваного під час допиту. Зокрема, пропонуємо доповнити

ст. 490 Кримінального процесуального кодексу України ч. 2, та викласти її у такій редакції «Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється слідчим та психологом, у формі процесуального інтерв'ю, із використанням спеціальної методики «Зелена кімната» з дотриманням правил передбачених ст.ст. 223, 224, 226 КПК України».

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку стануть: дослідження питання особливостей проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітнього підозрюваного в умовах дії правового режиму воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пряхіна Н.О. Урахування психологічних особливостей розвитку особистості неповнолітніх під час допиту (опитування) за методикою «зелена кімната». *Габітус*. 2020. Випуск 14. С. 266-270.
2. Винниченко Ю.Д. «Зелена кімната» у практиці досудового розслідування: поняття та значення. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Захист прав людини: міжнародний та вітчизняний досвід»*. С. 120-122. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31306/1/zahust_prav_ludunu.pdf#page=121
3. Нестеренко В.А. «Зелена кімната»: доцільність, процедура проведення, учасники, можливості використання результатів. *Актуальні проблеми досудового розслідування*. 2020. С. 212-217. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17240/1/%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%86%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98%20%D0%94%D0%9E%D0%A1%D0%A3%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%93%D0%9E_p212-217.pdf
4. Пронкін С. Громадська організація «Інформаційно-аналітичний центр» Громадський Простір» 25.05.2020. URL: <https://www.prostir.ua/?news=zelena-kimnata-dlya-ditej>
5. Безсонна Т.Ф., Носова О.Ю. «Зелена кімната» як ефективний метод реалізації прав дітей на особливе ставлення з боку правоохоронних органів. Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994-2019 рр.). Харків. 2019. С. 59-61.
6. Бочкор Н.П., Даценко О.В., Левченко К.Б. та ін. «Зелені кімнати»: рекомендації до обладнання. К.: ТОВ «Агентство «Україна». 2012. 28 с. URL: https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/child_witness_dl/green_room_equipment.pdf
7. Белоусов Ю. Інтерв'ю замість допиту: як це працює. Експертний центр з прав людини. 18.01.2018. URL: <https://ecpl.com.ua/news/interv-yu-zamist-dopytu-yak-tse-pratsyuje/>
8. Глов'юк І.В. Використання методики «Зелена кімната» при збиранні та оцінці фактичних даних: судова практика. Інформаційний бюлетень з проблем діяльності підрозділів Національної поліції / гол. ред. О. М. Балинська. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 48 с.
9. Стапанова Г.М., Степанов О.С. Використання «Зеленої кімнати» під час досудового розслідування. *Актуальні проблеми досудового розслідування*. 2020. С. 309-311. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17268/1/%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%86%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98%20%D0%94%D0%9E%D0%A1%D0%A3%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%93%D0%9E_p309-311.pdf
10. Віксич С.Д. Особливості допиту неповнолітнього з використанням новітніх технологій («Зелена кімната»). С. 116-118. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12678/Zelena%20kimnata.pdf?sequence=1>
11. Законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо юстиції, дружньої до дитини» № 5618 від 04.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72138
12. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
13. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. Київ, 2021. 48 с.